

Prof. dr hab. Oriana Masternak
Akademia Muzyczna
im. Krzysztofa Pendereckiego w Krakowie
e-mail: oriana.masternak@amuz.krakow.pl

Kraków, 25.07.2025 r.

Recenzja w postępowaniu w sprawie nadania stopnia doktora panu Xiao Xiao Chen

Zlecniodawca recenzji:

Rada Dyscypliny Artystycznej Uniwersytetu Muzycznego Fryderyka Chopina

Dotyczy:

Pisma z dn. 21 maja 2025 r., informującego o powierzeniu mi funkcji recenzenta w postępowaniu, sygnowanego przez Przewodniczącego Rady Dyscypliny Artystycznej, prof. dra hab. Roberta Cieślę.

Do pisma dołączono następujące dokumenty:

- dzieło artystyczne w postaci nagrań na płycie CD,
- opis dzieła artystycznego w formie papierowej.

Ocena pracy doktorskiej:

Praca doktorska pana Xiao Xiao Chen pod tytułem „*Franca Margoli muzyka w stylu dawnym. Na przykładzie Sześciu sonat na skrzypce i fortepian*” składa się z dwóch elementów: dzieła artystycznego zarejestrowanego na płycie CD oraz jego opisu w formie pracy pisemnej.

Ocena dzieła artystycznego:

Pan Xiao Xaio Chen jako dzieło artystyczne przedstawił płytę zawierającą następujące utwory Franca Margoli:

1. Piccola sonata dC8(1929)
 - Meastoso-Allegretto-Meastoso
2. Sonata per violino e pianoforte N.1 dC12(1931)
 - Sostenuto-Andante-Poco Sostenuto-Molto sostenuto

- Lento-Sostenuto
- Vivace-Deciso

3. Sonata per violino e pianoforte N.2 dC38(1935)

- Adagio
- Vivo-Fercoce

3. Sonata Breve N.3 dC46(1936-1937)

- Andante Sostenuto-Allegro-Sostenuto

4. Sonata per violino e pianoforte N.4 (1944-1945)

- Moderamente mosso
- Adagio
- Tempo di minuetto
- Deciso e ben ritmato

5. Sonata per violino e pianoforte N.5 dC131(1951)

- Andante-Allegro-Andante-Allegro-Largamente

Rejestracji dokonano w studiu nagraniowym Uniwersytetu Muzycznego Fryderyka Chopina w Warszawie między kwietniem a czerwcem 2024 roku. Reżyserem dźwięku była Maryla Kłosowska. Przy fortepianie skrzypkowi towarzyszyła Alexandra Dallali.

Przedłożone do oceny dzieło artystyczne w postępowaniu doktorskim autorstwa pana Xiao Xiao Chena stanowi fonograficzną rejestrację sześciu sonat skrzypcowo-fortepianowych włoskiego kompozytora XX wieku, Franca Margoli. Nagranie obejmuje utwory z lat 1929–1951 i ukazuje zarówno ewolucję stylu kompozytora, jak i zróżnicowanie środków wyrazu w obrębie jego neoklasycznej estetyki. Praca ma wyraźnie dokumentacyjny i popularyzatorski charakter – część z utworów (*Sonata nr 2 i 5*) nie była dotąd nagrana i publikowana w obiegu fonograficznym. Jest to zatem istotny wkład w upowszechnienie wartościowego, a zapomnianego repertuaru kameralnego.

Rejestracja została przeprowadzona z wyraźną dbałością o balans między instrumentami – relacja skrzypiec i fortepianu jest na ogół dobrze uchwycona, a kulminacje wspólnie prowadzone. Mimo to należy odnotować pewien niedosyt wynikający z charakteru przestrzeni akustycznej – nagrania dokonano w warunkach studyjnych, o nieco „radiowym” charakterze brzmienia. Słychać ograniczoną głębię akustyczną oraz pozamuzyczne dźwięki (np. stuki, zdejmowanie palców w pauzach), co przy utworach wymagających subtelności kolorystycznej może stanowić pewną przeszkodę. Przy bardziej sprzyjającej akustyce koncertowej możliwe byłoby pełniejsze ukazanie ekspresji i niuansów dynamicznych, które w obecnej realizacji chwilami wydają się spłaszczane.

Partia skrzypiec wykonana została z dużą muzykalnością i wrażliwością na idiom Margoli. Intonacja jest stabilna i precyzyjna, z nielicznymi wyjątkami (m.in. flazolety lub fragmenty

Sonaty nr 5). Skrzypek operuje klarownym dźwiękiem i kontrolowaną wibracją, choć jej jednorodność bywa źródłem ograniczonej ekspresji – pewne frazy wymagają bogatszego różnicowania barwy i napięcia emocjonalnego. Zakres dynamiczny skrzypiec pozostaje dość wąski, co może częściowo wynikać z warunków nagraniowych, ale również z niedostatecznego wykorzystania takich środków jak chociażby prędkość smyczka, agogika czy rodzaj wibracji.

Partia fortepianu została zrealizowana bardzo przekonująco. Pianistka Alexandra Dallali wykazuje zarówno precyzję techniczną, jak i wyczucie stylu. Zwraca uwagę doskonała synchronizacja z partią skrzypiec – szczególnie w zakresie artykulacji, łamania akordów, wzajemnego prowadzenia napięć. Jest to przykład dojrzałej kameralistyki i partnerskiego muzykowania.

Analiza poszczególnych sonat:

Sonata Piccola dC8 (1929) wykonana została z wyraźnym wyczuciem formy i kontrastu między ogniwami. Wartością jest świadome różnicowanie aplikatury – ten sam materiał powtarzany na innych strunach przynosi zróżnicowanie kolorytu. Chorałowe fragmenty finału wykonane *non vibrato* są spójnym artystycznie zabiegiem, świadczącym o zrozumieniu stylu i idiomu dzieła.

W interpretacji części pierwszej *Sonaty nr 1 dC12* (1931), o charakterze bliskim Debussy'emu, zabrakło mi większej finezji brzmieniowej i różnicowania ekspresji. Operowanie prędkościami smyczka i rodzajem wibracji mogłoby wzbogacić interpretację. Część druga została wykonana z dużą dbałością o śpiewność i legato, ale jednolita wibracja utrudniła napięciowe prowadzenie frazy. Finał przyniósł dobrą precyzję rytmiczną i intonacyjną, lecz nieco zabrakło pulsującej narracji i bardziej tanecznego „ducha grazioso”.

Sonata nr 2 dC38 (1935) to jedno z najciekawszych ogniw płyty, również ze względu na fakt, że jest to jej fonograficzna premiera. Interpretacja jest spójna i konsekwentna, choć można było pokusić się o większe zróżnicowanie charakterów. W części pierwszej zabrakło kontrastu i wyrazistości w ukazaniu fragmentów o potencjalnie „jazzującym” czy hebrajskim idiomie. Wykonanie mocnych akordów pizzicato w dialogu z fortepianem zasługuje na uznanie. Druga część, mimo trafnego doboru temp, pozostaje nieco płaska ekspresyjnie – zarówno dynamicznie, jak i kolorystycznie.

Sonata Breve nr 3 dC46 (1936–37) to najmocniejszy punkt albumu. Rozbudowana, jednoczęściowa forma została trafnie odczytana. Wykonanie cechuje żarliwość, dramatyzm i szeroka fraza. *Allegro* przynosi upragnioną finezję artykulacyjną i agogiczną, której wcześniej brakowało. Finał ukazuje dojrzałość muzyczną i zrozumienie narracji. Pewne drobne potknięcia intonacyjne w wysokich rejestrach nie wpływają znacząco na wartość wykonania.

Czteroczęściowa *Sonata nr 4* (1944–45) zaprezentowana została z dużym wyczuciem formy i różnicowania nastrojów. Uwagę zwraca rubatowość w przebiegach szesnastkowych oraz

wyważona ekspresja w partiach recytatywnych. Część druga imponuje synchronizacją i dramaturgią *forte*, choć ustępy *piano* mogłyby zyskać na kolorycie i artykulacyjnym zróżnicowaniu. Menuet (cz. III) został wykonany lekko i z humorem. Finał, z aluzjami do idiomu Poulenca, przynosi dowcipne i wyraziste zwieńczenie dzieła z doskonałą współpracą kameralną.

Sonata nr 5 dC131 (1951) to kolejna premiera fonograficzna, najbardziej złożona formalnie i technicznie. Początek budzi pewne zastrzeżenia intonacyjne i brak klarowności. Mimo staranności wykonania nie udało się w pełni ukazać zawłości formalnych i charakterologicznych tej sonaty – zabrakło śmielszych środków ekspresji, czytelniejszych kulminacji i błyskotliwości rytmicznej. Finał natomiast wykonany został z dużym wyrazem i precyzją.

Dzieło artystyczne pana Xiao Xiao Chena stanowi wartościowy wkład w rozwój dyscypliny instrumentalistyki. Rejestracja kompletu sonat Margoli, z czego dwie mają charakter fonograficznych premier, wypełnia istotną lukę repertuarową i dokumentacyjną. Choć nagranie nie jest wolne od niedociągnięć, pozostaje świadectwem dojrzałości artystycznej i odpowiedzialnego podejścia do nieznanego materiału. Szczególną wartość mają te fragmenty, w których artysta wykazuje się interpretacyjną odwagą i różnicowaniem narracyjnym (*Sonaty 3 i 4*). Choć można życzyć sobie większej rozpiętości środków w zakresie ekspresji i kolorystyki – szczególnie w *Sonatach 1, 2 i 5* – całość nagrania należy uznać za udaną próbę odkrycia i ożywienia muzyki Margoli dla współczesnego odbiorcy. Realizacja fonograficzna prezentuje wysoki poziom wykonawczy, a jej wartość dokumentacyjna i interpretacyjna stanowi istotny wkład w rozwój praktyki artystycznej w dyscyplinie sztuki muzyczne.

Ocena opisu dzieła:

Opis dzieła artystycznego autorstwa pana Xiao Xiao Chena, towarzyszący nagraniu sześciu sonat na skrzypce i fortepian Franco Margoli, stanowi próbę wszechstronnej interpretacji mało znanej twórczości włoskiego kompozytora XX wieku. Autor łączy perspektywę wykonawczą, teoretyczną i kontekstualno-historyczną, ukazując zarówno walory artystyczne utworów, jak i ich potencjał edukacyjny oraz miejsce w estetyce włoskiego neoklasycyzmu.

Struktura tekstu jest klarowna i logiczna – czytelnik prowadzony jest od kontekstu historyczno-kulturowego włoskiej muzyki instrumentalnej i środowiska Brescii, przez charakterystykę nurtu neoklasycznego, aż po szczegółową analizę poszczególnych sonat. Autor skutecznie wiąże elementy stylistyczne z idiomem technicznym i wykonawczym Margoli, podkreślając znaczenie współpracy kameralnej, równowagi fakturalnej oraz dialogu skrzypiec i fortepianu. Trafnie identyfikuje cechy języka kompozytora, takie jak oszczędność środków, linearność tematyczna, aluzje do form klasycznych oraz dydaktyczny charakter muzyki. Rozdziały analityczne zawierają obserwacje wykonawcze wynikające z własnej praktyki, odnoszące się do artykulacji,

frazowania czy zastosowania różnych technik smyczkowych. Cennym elementem jest zestawienie tych refleksji z doświadczeniem pedagogicznym autora oraz ich osadzenie w systemie włoskich konserwatoriów. Zastanawiać jedynie może kolejność omawiania sonat, która nie jest tożsama z obraną przez artystów na płycie.

Praca wykazuje znaczną świadomość estetyczną oraz osobiste zaangażowanie artysty, który korzystał z kontaktów z włoskimi muzykami i źródeł archiwalnych. Ujęcie to dodaje autentyczności i wpisuje się w nurt badań artystycznych, jednak pewne aspekty formalne wymagają dopracowania. Mimo ogólnie poprawnego języka, zauważalne są miejscowe kolokwializmy i potoczne sformułowania wymagające doprecyzowania („poetyckie frazowanie”, „miękką techniką”). Styl pracy bywa eseistyczny, a wypowiedzi emocjonalne nie zawsze znajdują oparcie w literaturze fachowej. Terminologia wykonawcza nie została ujęta systematycznie; autor nie odwołuje się do klasycznych źródeł (np. Flesch, Galamian, Fischer), co ogranicza specjalistyczną wartość opisu.

Szczególnie istotne zastrzeżenia dotyczą nieprecyzyjnego omówienia dostępnych wydań nutowych i nagrań sonat Margoli. Autor deklaruje brak dostępnych źródeł lub ich trudną dostępność, nie podając jednak jednoznacznych danych bibliograficznych ani katalogowych. Nie wskazano, które sonaty mają więcej niż jedno wydanie, jakie są między nimi różnice oraz jakie wydanie zostało przyjęte jako źródłowe do nagrania (choć można się tego domyślać na podstawie rozdziału 6). W przypadku niektórych utworów autor sugeruje wprowadzenie własnych poprawek do partytury, jednak nie podaje kryteriów tych zmian ani nie odnosi się do zasad edycji krytycznej. Przykładowo – ilustracja 47 (dźwięk d w partii skrzypiec *versus* des w partii fortepianu) pokazuje zmodyfikowany fragment, w którym partia skrzypiec po zmianach nie koreluje z partią fortepianu, co budzi wątpliwości co do trafności ingerencji. Ponadto, brak jest systematycznego przeglądu dostępnych nagrań – zarówno komercyjnych, jak i archiwalnych – które mogłyby zostać wykorzystane jako punkt odniesienia w analizie wykonawczej. Brakuje również jednoznacznego stwierdzenia, czy zaprezentowane nagranie jest pierwszym pełnym fonograficznym ujęciem cyklu.

Pomimo powyższych niedociągnięć, należy podkreślić, że praca doktorska pana Xiao Xiao Chena wnosi istotny wkład w rozwój instrumentalistyki. Realizacja kompletnego nagrania sześciu sonat Margoli, przy współpracy z pianistką Alexandrą Dallali, stanowi pierwszą tak kompleksową fonograficzną dokumentację tego repertuaru. Autor przywraca do obiegu dzieła niemal nieznane, o wysokim potencjale dydaktycznym, a jego refleksje mogą stanowić impuls do włączenia ich w programy nauczania także poza Włochami. Artystyczna i pedagogiczna wartość projektu, wynikająca z bezpośredniego doświadczenia wykonawczego, jest bezsporna i zasługuje na uznanie.

Konkluzja:

Całościowo praca doktorska Xiao Xiao Chena – obejmująca zarówno dzieło artystyczne, jak i jego opis – stanowi wartościowy i oryginalny wkład w rozwój instrumentalistyki skrzypcowej. Rejestracja pięciu sonat Franca Margoli oraz „Piccola sonata”, w tym dwóch po raz pierwszy w historii fonografii, wypełnia istotną lukę repertuarową i dokumentacyjną. Choć w warstwie wykonawczej i technicznej można wskazać pewne niedociągnięcia (m.in. ograniczenia akustyczne, momentami zachowawcze operowanie ekspresją czy pozamuzyczne szумы), całość prezentuje dojrzałość interpretacyjną, solidne przygotowanie i partnerskie podejście do muzyki kameralnej.

Jest to praca samodzielna, osadzona w praktyce scenicznej i pedagogicznej, zrealizowana z pasją i rzetelnością. Wymaga jednak uzupełnień merytorycznych i redakcyjnych – przede wszystkim doprecyzowania języka specjalistycznego, wprowadzenia systematycznego stanu badań i dokładniejszego omówienia źródeł nutowych. Po ich dokonaniu praca mogłaby stanowić cenny materiał także do publikacji naukowej lub dydaktycznej.

Pomimo wskazanych zastrzeżeń, całość pracy świadczy o rzetelności, artystycznej dojrzałości i świadomym podejściu do nieznanego repertuaru, co zasługuje na pozytywną ocenę i dopuszczenie do dalszych etapów postępowania.

Reasumując, praca doktorska pana Xiao Xioa Chena spełnia wymagania art. 187 ustawy z dn. 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 742 z późn. zm.).

